

COMPARATIVE AND TYPOLOGICAL LINGUISTICSDOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-180-0-34>**МЕДИЧНА ТЕРМІНОГРАФІЯ У ДІАСПОРІ****Матушак І. Р.**

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри українознавства
Львівський національний медичний університет
імені Данила Галицького
м. Львів, Україна*

Медична терміносистема на сьогодні має розгалужену структурно-організовану єдність понять медицини тощо. Як слушно зауважує Г.Германович, «медична термінологія – одна з найдавніших, яка досягла найбільшого ступеня інтерналізації порівняно з термінологією інших наукових галузей (вплив двох класичних мов античного світу – давньогрецької та латинської, що лежать в основі медичної терміносистеми)» [2, с. 3].

Оскільки, медична термінологія постала в результаті діяльності не одного покоління фахівців-медиків, то доречними є спостереження О.Томашевської, Є. Дзісь – професорів Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького, які розповіли науковій спільноті про стан заснування медичної термінографії в Україні, зокрема у Львові на базі тодішнього медичного університету. Вчені подають історичні дані: «у 1910 р. було засновано Українське лікарське товариство (УЛТ), із 1920 р. почав видаватися часопис УЛТ «Лікарський вісник». У 1926 р. вийшов «Анатомічний словник» Є. Лукасевича, в 1933-1936 рр. видано «Українську загальну енциклопедію», в якій був розділ медицини» [3, с. 54].

Актуальність дослідження розкриває інтерес до термінографічних видань, що вийшли друком в діаспорі та пройшли ретельне рецензування в Українській Академії Наук.

Мета – донести до наукових кіл системність роботи над діаспорним Анатомічним словником «Nomina Anatomica Ukrainica» (Детройт 1971 р.), подати його типологічний підхід до аналізу анатомічних термінів як складових медичної терміносистеми.

Витоки до вироблення медичної терміносистеми пролягали крізь призму формування наукової номенклатури анатомії. За нашими переконаннями, цей шлях утверджувався також і закордоном. Вважаємо, що словник Анатомічний словник «Nomina Anatomica Ukrainica» є знахідкою для сучасного дослідника мови медицини, щоб простежити зреалізований відбір того чи того медичного, а власне анатомічного поняття, бо в його основу покладено історіографічний метод до укладання. Історія створення цього словника сягає 1895 р., де у Базелі на конгресі анатомічного товариства була винесена ухвала до друку з урахуванням усіх поправок та доопрацювань. У 1922 р. матеріали до словника обговорюють та дискутують в Українському Науковому Товаристві у Києві.

В.Караванов та Ф.Цешківський вдало ілюструють першоджерело під назвою «Матеріали до української природничої термінології та номенклатури» (Том V), датоване 1925 р. у Києві, вказуючи на те, що «складають термінологію для остеології та синдесмології, відповідно до базельсько-анатомічної номенклатури. Р. 1922, щоб продовжити працю й зредагувати вроблене, було утворено комісію з членів медичної секції Українського Наукового Товариства (нині мед. секція при Українській Академії Наук) в складі: проф. О.Черняхівського, Є.Черняхівського, Ф.Цешківського, д-ра А.Колесницького та студ. Дзюблика» [1, IV]. Надалі роботу комісії впроваджували О.Черняхівський та Ф.Цешківський.

Подальші кроки медико-термінографічної праці визначила філолог О.Курило, яка спільно з О.Черняхівським здійснили останню її редакцію, що надійшла до секції Природничого Відділу Інституту Наукової Мови при Українській Академії Наук (1924 р.).

Удосконалення словника з анатомії пролягало у кілька етапів: у 1933 р. відбувся Бірмінгемський перегляд, у 1936 р. Ієнська номенклатура, у подальші роки реалізація виправлень була у Парижі (1955 р.), у Нью-Йорку (1960 р.), у Вісбадені (1965 р.). Наша увага прикута до другого видання фотодруку словника з анатомії, що вийшло у світ за сприяння Українського Лікарського Товариства Північної Америки у Детройті у 1971 р., робота над яким засвідчує міжнародну та українську анатомічну номенклатуру прийняту в Базелі на дев'яти зборах анатомічного товариства. Тому, Анатомічний словник «Nomina Anatomica Ukrainica» послужив знахідкою для метамови медицини упродовж кількох років.

Особливість цього словника полягає у логічному структурному поданні анатомічно-латинського терміна до його україномовного варіанта. У словнику на сегменти розподілено анатомічні терміни на: *анатомічні назви*, які охоплюють *терміни*, що стосуються до *кінцівок*;

загальні терміни; часті тіла людського; остеологія; синдесмологія (наука про сполучення кісток); міологія (наука про м'ясні); слизові кишені та піхви, наука про нутроці; спланхнологія, апарат живлення; спланхнологія, дишиний (дыхальний) апарат; спланхнологія, сечополовий апарат (сечородовий); очеревина, підчеревина; ангіологія; артерії; вени; лімфатична (пасокова)система; неврологія, наука про нервову систему; центральна нервова система; спинний мозок; головний мозок; мозочок (малий мозок); мозок (великий); периферична нервова система, головні нерви (черепово-мозкові); симпатична нервова система; органи чуття (чуттьові) та загальне покриття; слуховий орган; загальне покриття; ділянки людського тіла.

Творення представлених термінів зумовлене прозорою мотиваційною базою, що уможливило їхню апробацію у медичній терміносистемі також і в ХХІ ст.

Вичерпність тогочасних матеріалів, опрацювання фактів на широких ареальних просторах, історична паспортизація підкреслюють цінність Анатомічного словника «Nomina Anatomica Ukrainica» для медико-термінографічної роботи, що велась спільно в Україні та в діаспорі.

Література:

1. Анатомічний словник. Nomina Anatomica Ukrainica. Детройт 1971. IV.
2. Германович Г.О. Медичні терміни зі соматичними компонентами в сучасній українській мові. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.02.01 – українська мова. Львівський національний університет імені Івана Франка. Львів, 2021. 319 с.
3. Томашевська О.Я., Дзісь Є.І. Українська медична мова: проблеми та їх вирішення. Спеціалізований медичний портал. www.health-ua.com. 17 (510) Вересень. 2021. С.54-59.